

การศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ

สาขาทัศนศิลป์ ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

นางสาวปรววรรณ ดวงรัตน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2541

ISBN 974-331-362-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A STUDY OF STATE AND PROBLEMS OF TEACHING AND LEARNING
STUDIO ART IN PRIVATE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS**

Miss Porrawan Doungrat

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Art Education**

Department of Art Education

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1998

ISBN 974-331-362-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนศิลปะ
ภาคปฏิบัติ สาขาทัศนศิลป์ ในสถาบันอุดมศึกษา
เอกชน

โดย

นางสาวปรววรรณ ดวงรัตน์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มะลิฉัตร เอื้ออานันท์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกฤษณ์ ศรีบุรี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มะลิฉัตร เอื้ออานันท์)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. อัมไพ ตีรณสาร)

ปรววรรณ ดวงรัตน์ : การศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ สาขาทัศนศิลป์ ในสถาบันอุดมศึกษา เอกชน (THE STUDY OF STATES AND PROBLEMS OF TEACHING AND LEARNING STUDIO ART PROGRAM IN PRIVATE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS) อ. ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ , 257 หน้า , ISBN 974-331-362-1.

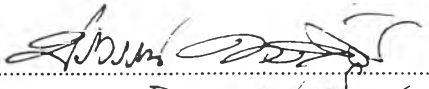

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติของอาจารย์และนักศึกษ สาขาทัศนศิลป์ ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในด้านการวางแผนการสอน การดำเนินการสอน วิธีการสอน สื่อการสอน การวัดและการประเมินผล สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสังคมของอาจารย์ และด้านความรู้ความเข้าใจทางศิลปะ ลักษณะนิสัยทางการเรียน กระบวนการทำงานศิลปะ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสังคมของนักศึกษา ประชากรที่ใช่ในการวิจัย ประกอบด้วยอาจารย์ผู้สอนศิลปะภาคปฏิบัติ สาขาทัศนศิลป์ จำนวน 15 คน และนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาทัศนศิลป์ จำนวน 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ แบบประเมินค่า แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และแบบสังเกต ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเอง ข้อมูลจากแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต วิเคราะห์ด้านเนื้อหาโดยการคำนวณเป็นร้อยละ และสรุปสาระสำคัญของแต่ละด้าน แล้วบรรยายเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า สภาพในด้านการวางแผนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติของอาจารย์ มีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับมาก และเป็นปัญหาปานกลาง สภาพด้านการดำเนินการสอนอยู่ในระดับมากและเป็นปัญหาปานกลาง สภาพและปัญหาด้านวิธีการสอน สื่อการสอน และการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง สภาพแวดล้อมทางกายภาพอยู่ในระดับน้อย และมีปัญหาปานกลาง สภาพและปัญหาสภาพแวดล้อมทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพและปัญหาการเรียนศิลปะภาคปฏิบัติของนักศึกษา พบว่า ในด้านความรู้ความเข้าใจทางการเรียนศิลปะ มีสภาพตามความเป็นจริงและเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง สภาพด้านลักษณะนิสัยของการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และเป็นปัญหาน้อย สภาพด้านกระบวนการทำงานศิลปะอยู่ในระดับมาก และเป็นปัญหาปานกลาง ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีสภาพตามความเป็นจริงอยู่ในระดับน้อย และเป็นปัญหามาก และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมมีสภาพและปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการสัมภาษณ์อาจารย์ พบว่า อาจารย์จะคำนึงถึงปัญหาด้านความแตกต่างกันทางความรู้พื้นฐานทางศิลปะของนักศึกษา แผนการสอนจะต้องเน้นให้เกิดพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาการทางทักษะมีการใช้วิธีการสอนแบบสาธิตในเทอมต้นของชั้นปีที่ 1 และ ชั้นปีที่ 2 และใช้วิธีการสอนแบบสัมมนาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 การวัดและการประเมินผลพิจารณาจากพัฒนาการทางศิลปะในแฟ้มสะสมผลงาน สภาพแวดล้อมทางกายภาพยังไม่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติเท่าที่ควร ปัญหาที่พบนอกจาก กรณีของทักษะของนักศึกษาแล้ว ยังพบประเด็นความขัดแย้งทางความคิดของอาจารย์ การขาดการสนับสนุนทั้งทางด้านงบประมาณ และการพัฒนาคุณภาพทางด้านวิชาการจากผู้บริหาร ผลการสัมภาษณ์นักศึกษา พบว่า นักศึกษามีพัฒนาการการเรียนรู้และทักษะสูงขึ้นตามลำดับชั้น ในด้านของกระบวนการทำงานศิลปะ พบว่า สามารถจำแนกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ แบบเป็นระบบ แบบกึ่งเป็นระบบ และแบบไม่เป็นระบบ ด้านของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ นักศึกษาระบุว่า ยังไม่เหมาะสมกับการเรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติเท่าที่ควร ปัญหาที่พบ คือ การขาดห้องจัดนิทรรศการ และขาดตำราศิลปะที่มีคุณภาพในห้องสมุด

ผลการสังเกตสภาพทั่วไปของอาคารสถานที่ พบว่า มีห้องปฏิบัติงานศิลปะแบ่งตามเทคนิควิธีการทางศิลปะ เช่น ห้องปฏิบัติงานจิตรกรรม ห้องปฏิบัติงานประติมากรรม และห้องปฏิบัติงานภาพพิมพ์ เป็นต้น ภายในห้องปฏิบัติงานมีความพร้อมทางวัสดุอุปกรณ์ศิลปะ เพียงพอสำหรับการใช้งาน สภาพของการเรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ ใช้วิธีการสอนแบบสาธิตกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 มีการวิจารณ์ติชมผลงาน และให้นักศึกษามีเวลาในการฝึกปฏิบัติงานด้วยตนเอง ส่วนนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ใช้วิธีการสอนแบบสัมมนา นักศึกษาและอาจารย์มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิจารณ์ ติชม และให้คำแนะนำในผลงานศิลปะที่นักศึกษาสร้างสรรค์ขึ้นมา

ภาควิชา ศิลปศึกษา
สาขาวิชา ศิลปศึกษา
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมเพียงแผ่นเดียว

C 843651 : MAJOR ART EDUCATION

KEY WORD: TEACHING AND LEARNING / STUDIO ART / VISUAL ART / PRIVATE HIGHER EDUCATION

PORRAWAN DOUNGRAHT : THE STUDY OF STATE AND PROBLEMS OF TEACHING AND LEARNING
STUDIO ART PROGRAM IN PRIVATE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS . THESIS ADVISOR : ASSIST.
PROF. MALICHAT UA - ANANT , ED.D. 257 pp. ISBN 974-331-362-1.

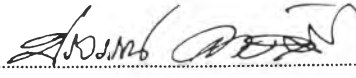
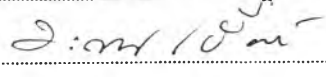
The purpose of this research was to study states and problems in teaching and learning of instructors and students of visual art program at private higher educational institutions. For instructors, the study emphasized upon instructional planning, instructional procedures, instructional methods, instructional media, measurement and evaluation and physical and social environment. For students, the topic were knowledge and understanding in art, learning habits, working process, physical and social environment. The population of this study were 15 visual art studio instructors and 120 visual art students. The instruments were a set of questionnaire consisted check list, rating scale, semi-structured interview and observation form which were constructed by researcher. The data of questionnaires were analyzed by percentage, means and standard deviation, interview and observation were analyzed by percentage, summarized the main contexts and described in written statements.

The results of research were found that the state of studio art instructors concerning instructional planning in the real situation was rated at the high level and problem in this aspect was rated at the moderate level; the state of instructional procedures was rated at the high level and the problem concerned this aspect was rated at the moderate level. The states and problems of instructional methods, instructional media and measurement and evaluation were rated at the moderate level. The state of physical environment in teaching was rated at the low level and problem concerned this aspect was rated at the moderate level. The state and problem of social environment in teaching were rated at the moderate level. The state and problem of studio art learning for art students, concerning knowledge and understanding in the real situation were rated at the moderate level; the state of learning habit was rated at the high level and the problem in this aspect was rated at the low level. The state of working process was rated at the high level and its problems was rated at the moderate level. The state of physical environment was rated at the low level and this problem was rated at the high level. The state and problem of social environment were rated at the moderate level.

The result of interviewing studio art instructors was as follows: Most of instructors realized about the problem in differences of knowledge and understanding among students; instructional planning was emphasized upon the development on both creativity and skill; demonstration method was used with freshmen and sophomore students while seminar method was used with junior and senior students. The measurement and evaluation based on students' development of art works was determined by students' portfolios; the physical environment was considered inappropriate for teaching and learning studio art; beside the problem of differences in skill among students there was also a problem of conflicting opinions among instructors and the problem of lacking financial and professional support from administrators. For students' interviewing, it was found that their development in knowledge and skill progressively through their educational levels. In the aspect of working processes found that it can be classified into 3 categories: systematic art process, semi-systematic art process and non-systematic art process. Most students identified that the physical environment was not appropriate for studio art learning due to the problem in lacking qualified exhibition room and visual art textbooks in the library.

The result of observation were as follows: For the state of environment in general, art studios were divided by differences of learning purposes, such as studios for painting, sculpture, printing, etc. There was sufficient learning facilities within each studios. For the state of teaching and learning studio art, there were critique sessions within freshmen and sophomore classes; students were free to work independently. The seminar instructional method was used in junior and senior classes; instructor respond to student's creative work with critique and suggestions

ภาควิชา..... ศิลปศึกษา
สาขาวิชา..... ศิลปศึกษา
ปีการศึกษา..... 2541

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มะลิฉัตร เขื่อนอานันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ท่านให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ ข้อคิดต่าง ๆ ของการวิจัย และแก้ไขสิ่งที่บกพร่องด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่งจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ และขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุลักษณ์ ศรีบุรุษิ์ ประธานการสอบวิทยานิพนธ์ ดร.อำไพ ติรัตนสาร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ตรวจสอบเป็นวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุลักษณ์ ศรีบุรุษิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา ไชวโกลกุล และอาจารย์สมโภชน์ ทองแดง ที่กรุณาสละเวลาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณคณาจารย์ และนักศึกษา ที่เป็นตัวอย่างประชากร ที่ได้ให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่มอบทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้

กราบขอบพระคุณ มารดา บิดา ผู้ให้ชีวิต ช่วยเหลือในการดำเนินชีวิต และเป็นกำลังใจในการทำวิจัยตลอดมา ขอขอบคุณเพื่อน ๆ มหาวิทยาลัยรัตนที่ 11 ทุกคนที่เป็นกำลังใจและแสดงความห่วงใยด้วยดีเสมอมา

ปรววรรณ ดวงรัตน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	9
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
ระบบของการเรียนการสอน.....	11
ความสำคัญของการเรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ.....	15
คุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอนศิลปะภาคปฏิบัติ.....	19
การจัดการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ.....	23
คุณลักษณะของผู้เรียน.....	45
การเรียนศิลปะภาคปฏิบัติ	51
สภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ.....	56
ปัญหาการเรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ.....	59
การเรียนการสอนศิลปะ ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน.....	62
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	68

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	77
	การกำหนดกลุ่มประชากร.....	77
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	78
	ลักษณะของเครื่องมือ.....	78
	วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	82
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	83
	การวิเคราะห์ผล.....	85
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	89
	การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	89
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	157
	สรุปผลการวิจัย.....	160
	อภิปรายผล.....	178
	ข้อเสนอแนะ.....	197
	ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....	197
	ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	199
	รายการอ้างอิง.....	200
	ภาคผนวก.....	208
	ภาคผนวก ก.....	209
	ภาคผนวก ข.....	211
	ภาคผนวก ค.....	213
	ภาคผนวก ง.....	216
	ภาคผนวก จ.....	218
	ภาคผนวก ฉ.....	220
	ภาคผนวก ช.....	222
	ประวัติผู้เขียน.....	257

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การเชื่อมโยงประเด็นสำคัญของทฤษฎีสู่การสอนทักษะปฏิบัติ.....	27
2	จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามสถาบันการศึกษา.....	78
3	รายวิชาและช่วงเวลาที่ทำให้การสังเกต.....	84
4	สถานภาพของอาจารย์ผู้สอนศิลปะภาคปฏิบัติ สาขาทัศนศิลป์ ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน คิดเป็นค่าความถี่และค่าร้อยละ.....	92
5	กิจกรรมของอาจารย์ผู้สอนศิลปะภาคปฏิบัติ สาขาทัศนศิลป์ ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน คิดเป็นค่าความถี่และค่าร้อยละ.....	95
6	สถานภาพของนักศึกษา สาขาทัศนศิลป์ ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน คิดเป็นค่าความถี่และค่าร้อยละ.....	97
7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นด้านสภาพ และปัญหาของการวางแผนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติของอาจารย์.....	100
8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นด้านสภาพ และปัญหาของการดำเนินการสอนศิลปะภาคปฏิบัติของอาจารย์.....	102
9	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นด้านสภาพ และปัญหาของวิธีการสอนศิลปะภาคปฏิบัติของอาจารย์.....	104
10	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นด้านสภาพ และปัญหาของสื่อการสอนศิลปะภาคปฏิบัติของอาจารย์.....	106
11	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นด้านสภาพ ปัญหาของการวัดและประเมินผลศิลปะภาคปฏิบัติของอาจารย์.....	107
12	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นด้านสภาพ และปัญหาของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของอาจารย์.....	109
13	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นด้านสภาพ และปัญหาของสภาพแวดล้อมทางสังคมของอาจารย์.....	111
14	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นด้านสภาพ และปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจทางศิลปะของนักศึกษา.....	113
15	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นด้านสภาพ และปัญหาด้านลักษณะนิสัยของการเรียนศิลปะของนักศึกษา.....	115

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
16	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นด้านสภาพ และปัญหาของกระบวนการทำงานศิลปะของนักศึกษา.....	116
17	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นด้านสภาพ และปัญหาของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของการเรียนศิลปะภาคปฏิบัติ.	118
18	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นด้านสภาพ และปัญหาของสภาพแวดล้อมทางสังคมของการเรียนศิลปะภาคปฏิบัติ.....	120
19	สถานภาพของอาจารย์ผู้สอนศิลปะภาคปฏิบัติ ผู้ให้สัมภาษณ์.....	123
20	สถานภาพของนักศึกษา สาขาทัศนศิลป์ ผู้ให้สัมภาษณ์.....	125

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	การจัดหมวดหมู่ของศิลปะตามจุดมุ่งหมายของการสร้างสรรค์.....	16
2	การจัดหมวดหมู่ของศิลปะตามสื่อของการรับสัมผัส.....	17
3	ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประสบความสำเร็จ ทางการเรียน.....	49